

PITANJE SIGURNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI¹

THE ISSUE OF SECURITY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA²

Sažetak

*Tekst je prikaz knjige Selme Cikotića **Sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine** (VKBI, 2010).*

Summary

*This text is a review of the book by Selmo Cikotić under the title of **Safety Assumptions of Bosnia and Herzegovina**, VKBI, 2010.*

Knjiga pod naslovom „Sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine”, autora doc. dr. Selme Cikotića, predstavlja zaokruženu, cjelovitu studiju o glavnim pretpostavkama i organizaciji sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine. Knjiga je objavljena 2010. godine u izdanje VKBI i naišla je na dobar prijem u stručnoj javnosti.

Kako bi uspostavio valjane sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine u postdejtonskom dobu opstojnosti i funkcionisanja države Bosne i Hercegovine, autor doc. dr. Selmo Cikotić je izveo teorijsko istraživanje historijskog kontinuiteta državnosti Bosne i Hercegovine. Taj kontinuitet državnosti analiziran je u vremenu srednjovjekovne države Bosne. Potom je analiziran period od četiri stoljeća otomanske vladavine. Nakon Karlovačkog mira 1699. godine Bosna egzistira (tada je Bosna bila službeni naziv za današnji prostor BiH) kao zasebna teritorijalna i geografsko-upravna cjelina sa granicama koje će na Berlinskom kongresu 1878. postati međunarodno potvrđene.

¹ Tekst je prikaz knjige Selme Cikotića, ***Sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine***, Sarajevo, VKBI, 2010.

² Text is a review of a book ***Safety Assumptions of Bosnia and Herzegovina***, by Selmo Cikotić VKBI, Sarajevo, 2010

U rješavanju istočnog pitanja, a to znači preuzimanje uprave nad zemljom koja je bila pod upravom Otomanskog carstva na Balkanu, najmoćnije sile u tadašnjoj Evropi, kroz odluke Berlinskog kongresa, odlučile su 1878. godine da upravu nad Bosnom i Hercegovinom dobije Austro-Ugarsko carstvo.

Četiri decenije uprave Austro-Ugarskog carstva nad Bosnom i Hercegovinom označiće period i tuđinske vladavine, ali i evropeizacije bosanskohercegovačkog prostora. Uvedena je kapitalistička društvena proizvodnja i slobodno tržište. Izvedena je industrijalizacija i započeo njoj primjeren proces urbanizacije. U prvim godinama svoje vladavine Austro-Ugarska je izgradila 1000 km željezničkih pruga. Bosna i Hercegovina je tako povezana sa zemljama Zapada, prema Istoku i Jadranskom moru.

Formirana su prva veća preduzeća u oblasti prerade drveta, metalurgije, hemijske i prerađivačke industrije. Otvorene su građanske osnovne i srednje škole. Započela je izgradnja vodovodne i kanalizacione infrastrukture u gradovima.

Tokom Prvog svjetskog rata raspalo se Austro-Ugarsko carstvo. Bosna i Hercegovina ulazi u državu Srba, Hrvata i Slovenaca. Prema ustavu iz 1921. godine (Vidovdanski ustav), Bosna i Hercegovina zadržava svoju geografsku cjelovitost i unutrašnju tokom istorijskog razvoja oblikovanu regionalnu strukturu.

Međutim, od vremena Šestojanuarske diktature kralja Aleksandra iz 1929. godine Bosna i Hercegovina će biti izložena podjelama između srpske i hrvatske buržoazije, da bi sporazumom Cvetković-Maček iz 1939. godine ta podjela bila u potpunosti dovršena. Rat je spriječio da se ta podjela provede.

Drugi svjetski rat (1941–1945) postaje vrijeme sveopšte negacije Bosne i Hercegovine pod stegom fašističke okupacije i prisvajanja Bosne i Hercegovine u sastav Nezavisne države Hrvatske.

Snaga antifašističkog pokreta, koji će glavninu svojih oružanih partizanskih jedinica imati na prostoru Bosne i Hercegovine, dovešće do sveopšteg istorijskog preokreta. Antifašisti Bosne i Hercegovine će 1943. godine, na Prvom zajedanju ZAVNOBIH-a, donijeti istorijske odluke o

obnovi državnosti Bosne i Hercegovine. Tada su postavljeni temelji moderne državnosti BiH u XX stoljeću. Državnost je oblikovana voljom njenih građana i ravnopravnih naroda: bošnjačkog (tada muslimanskog), hrvatskog i srpskog zajedno sa pripadnicima jevrejskog i drugih naroda.

Kao slobodna i nedjeljiva politička zajednica njenih građana i ravnopravnih naroda, Bosna i Hercegovina će u statusu federalne državne cjeline (jedinice), ravnopravno sa Srbijom, Hrvatskom, Slovenijom, Crnom Gorom i Makedonijom, formirati Demokratsku federativnu Jugoslaviju u Jajcu na Drugom zasjedanju AVNOJ-a 1943. godine.

Od 1945. godine, kada je poražen Hitlerov fašizam, Bosna i Hercegovina se razvijala kao jedna od šest republika unutar Jugoslavenske socijalističke federacije.

Njen ekonomski, socijalni i kulturni razvoj od 1945. pa sve do 1991. godine, kada nastaje historijski proces disolucije SFRJ, imao je uzlaznu liniju. U 46 godina razvoja u miru, Bosna i Hercegovina je razvila svoju državnost do stupnja da je samostalno oblikovala svoj privredni i kulturni razvoj. Izgradila je velike privredne sisteme koji su uspješno poslovali na svjetskom tržištu. Bili su to privredni giganti: „Energoinvest“, „Šipad“, „Unis“, „Famos“, „Soda So“, RMK, „Unioninvest“, „Hidrogradnja“, „Incel“ i drugi.

Od četiri miliona stanovnika 80-ih godina prošlog vijeka, milion je bilo zaposleno. BiH je razvila četiri univerziteta i srednje škole u svih 106 opština. Tako razvijena samostalnost i državnost Bosne i Hercegovine dobila je svoju novu dimenziju u obliku proglašenja suverenog i nezavisnog razvoja države Bosne i Hercegovine 1992. godine. Ovaj istorijski čin je izveden voljom 64% građana na referendumu za suverenu državu Bosnu i Hercegovinu 29. februara i 1. marta 1992. godine.

Nakon što je uslijedilo međunarodno priznanje BiH, u aprilu 1992. uslijedio je rat sa svim odlikama agresije od tadašnje JNA, koja je već bila u rukama Miloševićevog režima. Četverogodišnja opsada grada Sarajeva je u potpunosti pripremljena od JNA.

Organizaciju otpora i odbrane istorijskog bića, integriteta i međunarodnopravnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine vodilo je ratno Predsjedništvo BiH. Ono je bilo višetničko i višestranačko.

Kombinacijom otpora i odbrane sa pregovorima za postizanje mira kreirana su dva mirovna sporazuma: Vašingtonski 1994. i Dejtonski 1995. godine.

Iskustvo osnivanja i odbrambenih djelovanja Armije RBiH, analizirano u knjizi doc. dr. Selme Cikotića kao posebni dio, ima izuzetnu spoznajno-naučnu vrijednost za dalje proučavanje kako osnova tako i pretpostavki za uspostavu i razvoj sistema sigurnosti Bosne i Hercegovine u postdejtonskom dobu.

Zapravo, uvid u društveno-istorijski kontekst postojanja razvoja državnosti Bosne i Hercegovine omogućuje autoru da izvede dvije pretpostavke sigurnosti Bosne i Hercegovine u istoj ravni na početku XXI stoljeća. Ove dvije ravni pretpostavki javljaju se kao: a) unutrašnje i kao b) vanjske determinante sigurnosti Bosne i Hercegovine.

Među unutrašnjim pretpostavkama autor je identifikovao:

- rekonstrukciju međunacionalnih odnosa u BiH;
- reformu Ustava Bosne i Hercegovine;
- reformu i dogradnju sistema sigurnosti;
- povratak izbjeglica, ekonomski razvoj države i razvoj obrazovanja.

U vanjskim determinantama autor zagovara, kao ključno stajalište, ulazak Bosne i Hercegovine u evroatlantsku sigurnosnu strukturu. Tu su još u vanjskim determinantama i odnosi sa susjednim zemljama.

Budući da je mir i konstrukcija unutrašnjeg ustavno-političkog ustrojstva Bosne i Hercegovine posredovana uticajem i moću vodećih svjetskih sila u obliku Dejtonskog mirovnog sporazuma i da je uspostava i izgradnja mira u Bosni i Hercegovini u postdejtonskom vremenu omogućena angažovanjem mirovnih, vojnih (SFOR) i civilnih snaga međunarodne zajednice i Evropske unije, cijeli proces tranzicije sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine je internacionaliziran.

U takvom društveno-istorijskom kontekstu ulazak Bosne i Hercegovine (integracija) u evroatlantsku sigurnosnu strukturu javlja se u vidu postizanja članstva u NATO savezu. To članstvo javlja se kao

dovršetak internacionalizacije bosanskog pitanja u polju globalnog geopolitičkog okvira sigurnosti.

NATO savez je političko-vojna sjevernoatlantska organizacija koja zemljama članicama obezbjeđuje globalnu sigurnost. Zemljama koje su bile krizno i ratno žarište, kao što je bila Bosna i Hercegovina, vojne snage NATO saveza su osigurale implementaciju Dejtonskog sporazuma o miru. Tako je izgradnja mira i unutrašnje sigurnosti u Bosni i Hercegovini posredovana od NATO saveza od 1995. godine. Prema tome, NATO savez je prisutan u Bosni i Hercegovini sa idejom međunarodne zajednice da uspostavi mir u BiH. Najprije su izvedeni zračni udari na položaje Vojske Republike Srpske nakon genocida u Srebrenici 1995. godine. Potom je uslijedilo provođenje vojnog aspekta Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Imajući u vidu istorijsku ulogu NATO saveza za uspostavu mira u Bosni i Hercegovini i perspektivu razvoja države Bosne i Hercegovine u miru, doc. dr. Selmo Cikotić u svojoj knjizi „Sigurnosne pretpostavke BiH” zagovara stajalište (str. 281) prema kome „ulazak BiH u NATO savez i u članstvo EU označava pozitivan trend veoma značajan za državu Bosnu i Hercegovinu kako za njen sistem sigurnosti tako i za rješavanje mnoštva drugih osjetljivih i otvorenih pitanja.” Jedno od tih pitanja je stabilnost mira za izvođenje reformi u procesu integracija u Evropsku uniju. Približavanje članstvu NATO saveza za Bosnu i Hercegovinu bi značilo novi interes za inostrana ulaganja i privredni razvoj.

Ekonomska stabilnost djeluje povratno na održavanje političke stabilnosti. Sa globalnom i unutrašnjom sigurnošću, koja se uspostavlja članstvom u NATO savezu, Bosna i Hercegovina može uspješno izvesti ekonomske i političke reforme, zapravo može stvoriti sigurnosni okvir za primjenu evropskih standarda u ekonomiji, politici i kulturi.

U takvom sigurnosnom okviru nastaju pretpostavke za izvođenje najsloženijih reformi, kakve su ustavne reforme u državi i entitetima Bosne i Hercegovine. Zato je ubrzanje prijema BiH u NATO savez strateško pitanje za politički razvoj BiH u budućnosti. Usljed toga se prijem BiH u NATO savez dinamički javlja kao prioritet, javlja se kao važan faktor ubrzanja integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. Opšta građanska volja za članstvo Bosne i Hercegovine u Evropskoj uniji kreće se u procentu od 70% državljana BiH. Realno je pretpostaviti da je

interes građana za stabilan mir u Bosni i Hercegovini na istom ili većem nivou. Ako se izbjegne politička instrumentalizacija građana od elita koje bi uslovljavale sa novim zahtjevima, pristupanje Bosne i Hercegovine u članstvo NATO saveza bilo bi ubrzano.

Proces uključivanja BiH u NATO savez došao je do aktiviranja Akcionog plana za članstvo u NATO savezu. Tome je uslov uknjižba vojne kao državne imovine. U svojoj posjeti Bosni i Hercegovini 8. februara 2013. godine Anders von Rasmussen, generalni sekretar NATO saveza, nakon sastanka sa liderima vladajućih stranaka zaključuje: „Obaveza BiH je da riješi otvorena pitanja. Potvrdili smo naše opredjeljenje da se MAP aktivira čim se u potpunosti riješi pitanje vojne imovine” (intervju, „Dnevni avaz“, 8. 2. 2013). Važno je da se „nepokretna vojna imovina uknjiži na Bosnu i Hercegovinu. Ono što nije neophodno državi, pripada nižim nivoima vlasti. To bi omogućilo aktiviranje MAP-a.” Nadalje, Rasmussen naglašava: „Ovo je za bosanskohercegovačke političare istorijska prilika i istorijska odgovornost” (izvod iz izjave generalnog sekretara NATO saveza Andersa von Rasmussena, „Nezavisne novine“, 8. 2. 2013).

Knjiga doc. dr. Selme Cikotića je važan i inovativan naučni doprinos zasnivanju sistema sigurnosti Bosne i Hercegovine tokom integracije BiH u evroatlantske institucije. Knjiga će biti od koristi za studente i djelatnike u sigurnosnim institucijama u državi Bosni i Hercegovini.